

з тим, що віднесення цих чи інших трудових відносин до сфери міжнародного приватного права визначається їх приватноправовим змістом. Доповнюючи це застереження, варто визнати правоту В. П. Звекова про те, що у тих випадках, коли приватноправова природа трудового відношення, ускладненого іноземним елементом, здавалося б, не викликає сумнівів, воно виявляється в ряді країн у границях «правового поля», де звертання до місцевого права є обов'язковим його імперативними нормами або застереження про публічний порядок мають вирішальне значення. Однак, на нашу думку ця обставина не змінює природи й характер трудових відносин з іноземним елементом — наявність іноземного елемента, навіть при застосуванні національного режиму свідчить про віднесення даних правовідносин до міжнародного приватного трудового права. Зокрема, на думку Д. К. Бекашева, трудові правовідносини стають міжнародним (у змісті міжнародного приватного права — О. Б.), якщо його учасниками виступають фізичні і юридичні особи різних держав.

Таким чином, норми, регламентуючі трудові відносини з іноземним елементом, формують самостійну підсистему міжнародного приватного права.

ГЛАДЕНКО О. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин,
кандидат юридичних наук

КОНЦЕПЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Після неочікуваного призупинення процесу підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в Україні почалася багатомісячна політична криза, яка виражалась у масових протестних акціях, які завершилися найбільш трагічними подіями за період протистояння громадян зі владою — масовим розстрілом протестувальників на Майдані Незалежності у м. Києві у період 18–21 лютого 2014 р.

В результаті даних подій Президент України — В. Янукович та більшість членів Кабінету Міністрів України на чолі з виконуючим обов'язки Прем'єр-міністра покинули країну, незважаючи на існування домовленостей від 21 січня 2014 р., якими передбачалися початок деескалації ситуації у країні, початок конституційної реформи та підготовка до позачергових президентських виборів.

В той самий час, коли через самоусунення відповідних осіб Україна залишилася без голови держави, без уряду, Російська Федерація (далі — РФ), яка протягом усього протистояння у період з листопада 2013 р. по кінець січня 2014 р. намагалась шляхом економічного, політичного та інформаційного тиску придушити протести у Україні, втративши можливість керувати ситуацією у країні через лояльних посадових осіб, почала відкрито дестабілізувати ситуацію у Автономній республіці Крим (далі — АРК), на сході та півдні України.

Якщо спробувати розглянути подальші дії РФ через призму норм міжнародного права, то можна встановити наступні порушення та їх міжнародно-правові наслідки:

1. Принцип невтручання у внутрішні справи. РФ, так само, як і Україна, є членами ООН. Всі члени ООН мають дотримуватись принципів міжнародного права, які знаходяться у Статуті ООН, Декларації про принципи міжнародного права та інших документах.

Основоположним принципом у міжнародному праві є принцип невтручання у внутрішні справи суб'єкта міжнародного права. Можна констатувати, що, нажаль, РФ систематично порушує даний принцип щодо всіх пострадянських країн. Тому вже стало типовим відкриті використання механізмів політичного, економічного та інформаційного тиску з боку РФ на Україну. Прикладами політичного тиску є численні ультимативні заяви голови держави та голови уряду МЗС РФ, інших високопосадовців РФ, направлення до України політтехнологів, військових радників та інструкторів, диверсійно-розвідувальні групи, тощо.

2. Принцип територіальної недоторканості та цілісності України. Даний принцип, як і розглянутий вище принцип невтручання у внутрішні справи також є основоположним принципом міжнародного права. РФ неодноразово порушувала даний принцип діями щодо України, зокрема у випадку з ситуацією у районі Тузлінської коси та діями військ РФ у АРК. При цьому, незважаючи на численні факти цих порушень, РФ попри визнання знаходження військових РФ у АРК поза умов домовленостей з Україною, продовжує цинічно стверджувати про відсутність порушення з боку РФ територіальної цілісності України.

3. Порушення Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994 р. (далі — Будапештський меморандум). РФ, як і США та Великобританія є гарантом територіальної цілісності України після добровільної відмови України від ядерної зброї та приєднання до договору про нерозповсюдження ядерної зброї. При цьому, РФ не тільки виступала згідно Будапештського меморандуму гарантом виконання досягнутих угод, але й отримувала ту ядерну зброю, яка знаходилась в Україні. Таким чином, грубе невиконання взятих на себе домовленостей щодо без'ядерної країни поставило під сумнів всю систему

нерозповсюдження ядерної зброї в контексті неможливості надати гарантії безпеки тим країнам, які відмовляються від ядерного статусу.

4. Агресія РФ відносно України. Анексія державної території України. У ніч на 27 лютого 2014 р. будівлі Верховної Ради та Уряду АР Крим захопили озброєні невідомі особи та встановили на будівлях російські прапори. Протягом наступних днів відбувалася ескалація конфлікту силами російських ЗС у формі без розпізнавальних знаків, кримської «самооборони», козачих загонів і російських «туристів», що діяли в екстремістському ключі. Президент Росії Володимир Путін подав на розгляд Ради Федерації РФ звернення щодо використання російських збройних сил на території України до стабілізації суспільно-політичної обстановки у державі, яке і було підтримано одноголосно 1 березня 2014 р. 11 березня Верховною Радою АР Крим прийнята Декларація незалежності Автономної Республіки Крим та міста Севастополь. Вона проголошує Автономну Республіку Крим включно з містом Севастополь суверенною державою — так званою «Республікою Крим». 16 березня відбувся невизнаний українською владою і міжнародним співтовариством «референдум про статус Криму», в ході якого за «входження Криму до складу РФ у якості суб'єкта Федерації» нібито проголосувало 95,5 % виборців при явці 82,7 %. Договір підписаний 18 березня 2014 р. Захоплення державної території України військами РФ не визнано міжнародним співтовариством та зумовлює застосування санкцій до країни-агресора.

5. Безпідставна одностороння денонсація Угоди про базування Чорноморського флоту на території України. 31 березня Держдума РФ після анексії Криму в односторонньому порядку денонсувала угоду про базування Чорноморського флоту на території України після того, як 28 березня цей законопроект в Держдуму вніс президент РФ В. Путін. 1 квітня Рада Федерації РФ проголосувала за денонсацію угоди про базування Чорноморського флоту РФ в Україні. З приводу цього, МЗС України направило до МЗС РФ ноту про дотримання норм міжнародного права. На думку МЗС України, такі рішення та дії РФ є неправомірними і не відповідають вимогам Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 1969 р. Російській стороні було нагадано про необхідність дотримання процедури, яка встановлена цією конвенцією щодо припинення дії договорів, відповідно до якої вона має право на припинення дії договорів не раніше, ніж через три місяці після інформування української сторони про такий намір, а також у разі, якщо у вказаний термін українська сторона не висловить своїх заперечень. Також, відповідно до статей 61 та 62 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р., Російська Федерація не має права посилається на неможливість виконання, або на докорінну зміну обставин, як на підставу для припинення дії договору, якщо такі дії є результатом порушення цим учасником або зобов'язання за договором,

або іншого міжнародного зобов'язання. МЗС України категорично заявляє про недопустимість одностороннього розірвання відповідного договору, про що було заявлено російській стороні у запереченнях проти цього 2 квітня 2014 р.

Викладені порушення є лише частиною всіх порушень РФ норм міжнародного права щодо України, однак є найбільш грубими та небезпечними, та такими, що ставлять під сумнів всю сучасну систему міжнародного права.

Як стало відомо впродовж неправомірних дій РФ щодо України, вищими посадовими особами РФ використовувався термін «історична справедливість», яка на думку даних осіб має перевагу над будь-якими нормами моралі та права, у тому числі нормами міжнародного права.

В даному контексті можна говорити про початок формування концепції «історичної справедливості», як нової підстави для порушення норм міжнародного права, що насамперед стосується державних територій.

Враховуючи той факт, що сучасна політична карта світу сформувалась переважно в результаті військових дій, світових війн, багатовікового розподілу та перерозподілу земель, можна припустити, що існування прикладу застосування РФ принципу «історичної справедливості» може надати можливість всім суб'єктам міжнародного права, які мають озвучені та/або приховані територіальні претензії до інших суб'єктів міжнародного права спираючись на прикладі РФ порушувати норми міжнародного права.

В такому разі за висловлюванням багатьох спеціалістів, у тому числі міжнародного права, РФ відкрила «скриньку Пандори», яка може потенційно зруйнувати всю систем міжнародного права та світовий порядок в цілому. Питання полягає в наступному — чи зможе світове співтовариство протистояти спокусі деяких своїх членів використати «історичну справедливість» задля знищення сучасного світового та міжнародного порядку та у випадку нових відновлень «історичної справедливості» дати гідну відповідь? Розвиток подій щодо ситуації в Україні для відповіді на це питання має стати показовим.